



Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/1936	15 augustus 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 41/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

m J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/1936 d.d. 15 augustus 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]



MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

41/95

(Afgesloten 151400B AUG 1995)

Conclusie/voorzicht

De verovering van de Kroatische Sectoren Zuid en Noord door de Kroatische strijdkrachten heeft de verdeeldheid in het Servische kamp vergroot. De Bosnisch- en Kroatisch-Servische leiders hebben hernieuwde kritiek geuit op hun Servische ambtgenoot Milosevic en hebben daarbij opnieuw steun ontvangen van de leiding van de Servisch-Orthodoxe Kerk.

Hoewel de Bosnische premier Silajdzic zijn ontslagaanvraag inmiddels heeft ingetrokken, blijft sprake van wrijvingen in de Bosnische politieke leiding. Een scheuring in de regeringspartij SDA blijft tot de mogelijkheden behoren.

Een eventuele Kroatische aanval op Sector Oost zal leiden tot "Joegoslavische" tegenmaatregelen en mogelijk tot een openlijk conflict tussen beide landen. Ook blijven er indicaties voor geheime afspraken tussen beide regeringen, die onder meer betrekking kunnen hebben op Sector Oost. Aangenomen wordt dat Kroatië vooralsnog van een operatie tegen die Sector af zal zien. Dit houdt echter niet in dat de Kroatische regering zijn aanspraken op het gebied zal opgeven.

De kans dat ooit nog de vooroorlogse etnische verhoudingen in Bosnië-Herzegovina of Kroatië kunnen worden hersteld, wordt steeds kleiner. Daardoor hebben ook vredesvoorstellen die een dergelijk herstel als uitgangspunt hebben, weinig kans van slagen.

Bosnië-Herzegovina

In centraal-Bosnië hebben Bosnische regeringstroepen, mogelijk ondersteund door Bosnisch-Kroatische eenheden, operaties ingezet rond Donji Vakuf. Van massale inzet lijkt echter nog geen sprake. De door de Bosnische Serviërs beheerste steden Donji Vakuf en het nabijgelegen Jajce zijn voor de hand liggende doelen voor de Bosnische strijdkrachten. Zij beheersen belangrijke verkeersknooppunten en zijn ook van belang voor de energievoorziening. Bovendien hadden beide steden vóór de oorlog een Moslim-meerderheid. Jajce heeft ook prestige-waarde, omdat in die stad tijdens de Tweede Wereldoorlog de Joegoslavische Volksrepubliek is uitgeroepen.



Ook in Herzegovina loopt de spanning op. Kroatische eenheden uit zowel Bosnië-Herzegovina als Kroatië zouden ten noorden van de havenstad Dubrovnik aanvallen uitvoeren op Servische posities, al lijken deze operaties zich voornamelijk met name te beperken tot artilleriebeschietingen op de wederzijdse stellingen. Vermoedelijk ligt aan dit Kroatische optreden vooral de wens te doel de confrontatielijn zodanig te verplaatsen, dat Dubrovnik buiten het bereik van de Bosnisch-Servische artillerie komt te liggen. De afgelopen weken hebben de Bosnische Serviërs als vergelding voor de Kroatische operaties in de Sectoren West, Zuid en Noord herhaaldelijk beschietingen uitgevoerd op Dubrovnik en omgeving. Op langere termijn is een Kroatische aanval op de dominant gelegen plaats Trebinje niet uitgesloten. Daartoe zouden vermoedelijk additionele middelen naar de regio moeten worden overgebracht. Bovendien moet het Kroatische bewind er rekening mee houden dat zowel de Bosnische Serviërs als het nabijgelegen "Joegoslavië" een grootschalige aanval op Trebinje een bedreiging van hun strategische belangen zullen achten. Onbevestigde berichten maken reeds melding van "Joegoslavische" troepenversterkingen in het grensgebied met Trebinje.

Bosnische regeringstroepen hebben de afgelopen week, na de Kroatische successen in de Sectoren Zuid en Noord, ook de posities van het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic in de westelijke enclave rond Bihac onder de voet gelopen. Abdic zelf bevindt zich inmiddels in de Kroatische hoofdstad Zagreb; volgens de Bosnische president Izetbegovic is hij zich aldaar onder huisarrest geplaatst. Inmiddels is bekend geworden dat de Bosnische regering de eenheden van Abdic amnestie heeft verleend. Een aantal leden daarvan waren overigens de afgelopen dagen reeds overgelopen naar Bosnische eenheden. De afgelopen jaren was reeds herhaaldelijk waargenomen dat lokale militairen tussen beide krijgsmachten overliepen wanneer de krijgskansen keerden. Naar alle waarschijnlijkheid zal het Bosnische bewind weinig moeite hebben om haar gezag over Bihac en omgeving te consolideren en zullen er geen grootschalige vervolgingen van Abdic-aanhangers plaatsvinden.

Eind vorige week heeft de Bosnische premier Silajdzic zijn ontslag ingediend. Aanleiding was het feit dat de Bosnische regeringspartij SDA hem niet toestond zelfstandig een persconferentie te houden. Een aantal Bosnische ministers, maar niet de bewindslieden op Binnen- en Buitenlandse Zaken (Alispahic en Sacirbey) hebben zich achter Silajdzic opgesteld en de SDA-leiding impliciet beschuldigd van pogingen de macht van de staatsinstellingen steeds verder in te perken. Inmiddels is aangekondigd dat Silajdzic zijn verzoek heeft ingetrokken. Naar verluidt zou hij als voorwaarden hebben gesteld dat 50.000 Bosnische militairen worden gedemobiliseerd om de Bosnische economie nieuw leven in te blazen, en dat de Bosnische leiding openlijk erkent dat de regering slechts aan het parlement verantwoording schuldig is.

Vermoedelijk ligt de voornaamste reden van het verzoek van Silajdzic in de langdurige rivaliteit tussen hemzelf en Izetbegovic. Naast persoonlijke wrijvingen tussen beide functionarissen is het Silajdzic een doorn in het oog dat Izetbegovic pogingen doet de macht van de SDA uit te breiden ten koste van die van de regering. Ook is Silajdzic van mening dat Izetbegovic steeds sterker neigt in de richting van de meer islamitisch georiënteerde vleugel in de SDA, die onder leiding staat van vice-president Ganic. Silajdzic geniet echter een grote populariteit onder de Bosnische bevolking. Zijn ontslag kan leiden tot



een scheuring in de SDA en vermindering van het aanzien van Izetbegovic. Waarschijnlijk om die reden heeft de president een poging gedaan om het ontslag van Silajdzic ongedaan te maken.

Kroatië

President Martić van de Krajina heeft in een rede in Banja Luka de "Joegoslavische" politieke leiding verantwoordelijk gesteld voor het verlies van een groot deel van het grondgebied van de Krajina aan de Kroaten. Hij stelde dat Belgrado had verzuimd de Kroaten zelfs maar te waarschuwen tegen een aanval op de Krajina. Om die reden stelde Martić dat zijn volk zich bedrogen en verraden voelt door de "Joegoslavische" leiding. De uitspraken van Martić geven aan dat ook het militaire verlies in de Krajina niet leidt tot een meer compromisbereide opstelling zijnerzijds. Zoals ook zijn aanwezigheid in Banja Luka aangeeft, blijft hij zich opstellen achter de Bosnisch-Servische president Karadžić, de belangrijkste rivaal van de Servische president Milošević.

Ook Karadžić heeft Milošević verantwoordelijk gesteld voor de val van de Sectoren Zuid en Noord. Volgens Karadžić heeft Milošević de militaire top van de Krajina zelfs opdracht gegeven zich terug te trekken voor de Kroaten. Het is uiterst onwaarschijnlijk dat Milošević over voldoende invloed beschikt om het door Karadžić genoemde bevel op te leggen, zelfs als hij daarvoor de intentie zou hebben. De uitspraken van de Bosnisch-Servische president illustreren de diepe verdeeldheid tussen beide politici. In het verleden waren er herhaaldelijk indicaties dat Karadžić zich wil presenteren als een burgerlijk, niet-socialistisch alternatief leider voor een te vormen Groot-Servische staat.

De Servisch-Orthodoxe Kerk heeft zich, evenals in het verleden het geval was, eens te meer achter Karadžić opgesteld in diens dispuut met Milošević. Zelfs zou de kerkleiding hebben opgeroepen tot het aftreden van de Servische president. De Servisch-Orthodoxe Kerk heeft zich in het verleden voortdurend uitgesproken voor de Groot-Servische staat en in dat kader de opstelling van Milošević bekritiseerd. Dit heeft overigens nauwelijks geleid tot repressie van de kant van de Servische autoriteiten.

Sinds enkele dagen worden mannelijke vluchtelingen uit de Krajina door "Joegoslavische" autoriteiten de toegang geweigerd. Een aantal van hen zou zijn gedwongen naar Bosnië-Herzegovina te gaan om daar dienst te nemen. Indien bevestigd, is dit uiterst opvallend. Er waren wél gevallen bekend waarin de "Joegoslavische" autoriteiten mannen in de weerbare leeftijd terugstuurden naar hun republiek van herkomst, maar nog niet dat Kroatische Serviërs feitelijk werden gedwongen dienst te nemen in andere "Servische" strijdkrachten. In feite betreft het hier clandestiene "Joegoslavische" militaire steun aan de Bosnische Serviërs, die haaks staat op de rivaliteit tussen Milošević en Karadžić.

De burgemeester van Vukovar (Oost-Slavonië) heeft verklaard dat er vorige week een bijeenkomst heeft plaatsgevonden tussen het opperbevel van de Kroatisch-Servische strijdkrachten (SVK) in de Sector en commandanten van de "Joegoslavische" eenheden in het aangrenzende Vojvodina. Bij die gelegenheid zouden laatstgenoemden hebben toegezegd Oost-Slavonië te zullen verdedigen tegen een eventuele Kroatische aanval. Zelfs zou daartoe een gezamenlijk opperbevel zijn gevormd. Het betreffende bericht is niet bevestigd; mogelijk houdt het verband met de wens van de Serviërs in Sector Oost om een Kroatische aanval te voorkomen. Hoewel het weinig twijfel lijdt dat de VJ inderdaad



zouden reageren op een Kroatische aanval tegen Sector Oost, lijkt het uiterst onwaarschijnlijk dat zij zich formeel zouden verplichten tot de verdediging van dat gebied, omdat dat in internationale ogen een inmenging in de interne aangelegenheden van Kroatië zou betekenen.

Zowel de VJ als de Kroatische strijdkrachten rondom Sector Oost zijn de afgelopen weken aanzienlijk versterkt. Beide partijen rechtvaardigen deze stappen als "voorzorgsmaatregelen". De Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic heeft verklaard dat er geen plannen zijn om Oost-Slavonië te heroveren, maar de Kroatische president Tudjman heeft bij een bezoek aan Kroatische militairen die in de Sectoren Zuid en Noord gewond zijn, onderstreept dat een dergelijke operatie zeker niet uitgesloten is.

Veel zal bij de definitieve bepaling van het Kroatische beleid afhangen van Tudjman's perceptie van de Kroatische publieke opinie. Zoals gemeld waren het vooral militaire kringen en organisaties van uit de Krajina verdreven Kroaten die aandrongen op militaire acties tegen de Serviërs. Denkbaar is dat zij door de recente Kroatisch successen in de Sectoren Zuid en Noord vooralsnog tevreden zijn gesteld. Anderzijds ligt het voor de hand te veronderstellen dat het gebrek aan tegenstand in die Sectoren het Kroatische opperbevel ervan heeft overtuigd dat de Serviërs dermate zijn gedemoraliseerd dat de tijd rijp is voor de verovering van Sector Oost.

Een dergelijke operatie zal echter waarschijnlijk leiden tot "Joegoslavische" tegenacties en mogelijk tot een openlijk conflict tussen "Joegoslavië" en Kroatië. Om die reden is denkbaar dat Tudjman vooralsnog afziet van een dergelijke operatie. Bovendien is zeker niet ondenkbaar dat er nog steeds sprake is van een geheime overeenkomst tussen hemzelf en Milosevic, in het kader waarvan Sector Oost uiteindelijk in de "Joegoslavische" invloedssfeer zou komen. Hoewel Tudjman (evenals Milosevic) in het verleden blijkt heeft gegeven van een uiterst pragmatische benadering van problemen, moet hij er rekening mee houden dat afstel van een operatie tegen Sector Oost nadelige gevolgen zal hebben voor zijn populariteit. Met name de stad Vukovar, die in 1991 na zware strijd door het Joegoslavische Volksleger op de Kroaten is veroverd, heeft in de Kroatische publieke opinie een zodanige prestige-waarde gekregen dat het formeel opgeven van de aanspraken op die stad praktisch uitgesloten is.

De Kroatische vice-premier Kostovic heeft ten overstaan van het hoofd van de EU-waarnemersmissie in Kroatië gesteld dat de Kroatische politieke leiding de in de Sectoren Zuid en Noord gevangengenomen Serviërs heeft ondergebracht in een groot aantal relatief kleine detentiekampen. Hij stelde dat was afgezien van concentratie in grote kampen vanwege de negatieve internationale publiciteit die dit zou kunnen opleveren. Kostovic stelde dat alleen Kroatisch-Servische militairen van wie was aangetoond dat zij zich schuldig hebben gemaakt aan oorlogsmisdaden gevangen zullen worden gehouden; de overigen zullen volgens hem binnen twee maanden worden vrijgelaten. Een uitzondering maakte hij echter voor Bosnisch-Servische en "Joegoslavische" militairen; dezen worden volgens Kostovic uitgewisseld voor Kroatische militairen die gevangen zitten in "Joegoslavië".

Laatstgenoemde uitspraak is enigszins opmerkelijk. Voor de hand zou liggen dat Kroatië maximale publiciteit zou willen halen uit de eventuele aanwezigheid van "Joegoslavische" krijgsgevangenen in



Kroatië, om daarmee de militaire betrokkenheid van het buurland in de Kroatische interne aangelegenheden te illustreren. De uitspraken van Kostovic wijzen erop dat Kroatië daarentegen de voorkeur geeft aan een stilzwijgende oplossing voor de genoemde problematiek. Dit kan wijzen op het bestaan van geheime afspraken tussen de "Joegoslavische" en de Kroatische politieke leiding over opdeling van de Krajina. Onzeker is overigens hoeveel Kroatische krijgsgevangenen zich in "Joegoslavië" bevinden; naar alle waarschijnlijkheid betreft het voornamelijk militairen die bij de strijd tegen het voormalige Joegoslavische Volksleger in 1991 zijn aangehouden.

Overigens maakt [REDACTED] melding van grootschalige schendingen van de mensenrechten in de recentelijk door de Kroaten veroverde Sectoren Zuid en Noord. Zo worden Servische mannen in de weerbare leeftijd systematisch van hun gezinnen gescheiden. Huizen van Serviërs worden geplunderd of in brand gestoken. In andere gevallen worden Servische families verjaagd, waarna hun woningen aan teruggekeerde Kroatische vluchtelingen worden toegewezen. Tijdens de Kroatische operaties tegen Sector West in mei jl. waren dergelijke meldingen nog relatief zeldzaam, kennelijk omdat de Kroatische autoriteiten hadden gehoopt dat deze operaties de machthebbers in de Krajina zouden aanzetten tot een meer compromisbereide opstelling. Het recente Kroatische optreden in de andere Sectoren geeft derhalve aan dat ook de Kroatische bereidheid tot een compromis afgenomen is. Tegen die achtergrond is het onwaarschijnlijk dat een eerder Kroatisch aanbod voor autonomie voor bepaalde delen van de Sectoren Noord en Zuid nog geldig is. Hooguit is denkbaar dat Zagreb nog zal aanbieden Sector Oost een zekere vorm van autonomie te verlenen in ruil voor een eventuele vreedzame herintegratie in het Kroatische staatsverband.

De Kroatische regering heeft de NAVO in een brief gewezen op de dreiging voor Kroatië die uitgaat van de Servische gevechtsvliegtuigen op het vliegveld van Banja Luka (Bosnië-Herzegovina). Deze dreiging zou onlangs nog zijn toegenomen omdat de vliegtuigen uit Udbina (Sector Zuid, Kroatië) zijn overgebracht naar Banja Luka. Met deze brief wil Kroatië de NAVO aanzetten tot een verhoogde inspanning bij de afdwinging van het verbod op militaire vluchten boven Bosnië-Herzegovina. Impliciet wordt bedreigd met zelfstandige Kroatische militaire initiatieven tegen (het vliegveld van) Banja Luka. Het is echter onduidelijk op welke wijze de vliegtuigen van die basis een directe bedreiging voor Kroatisch grondgebied vormen. Bovendien moet worden betwijfeld of Kroatië over de benodigde militaire middelen beschikt om deze vermeende dreiging te neutraliseren.

Servië/Montenegro

Sinds de recente Kroatische operaties in de Sectoren Zuid en Noord vinden in diverse delen van het voormalige Joegoslavië etnische zuiveringen plaats. Vele Serviërs ontvluchten de genoemde Sectoren en nemen in de meeste gevallen de wijk naar Servië, al zijn er ook indicaties dat Kroatisch-Servische militairen zich bij de Bosnisch-Servische strijdkrachten hebben aangesloten. Als reactie hebben inmiddels Bosnisch-Servische autoriteiten opnieuw etnische Kroaten verdreven uit de regio Banja Luka. "Joegoslavië" heeft een aantal Kroatische gezinnen uitgewezen uit Vojvodina. Deze Kroaten proberen naar Kroatië te vluchten. De kans dat ooit nog de vooroorlogse etnische verhoudingen in Bosnië-Herzegovina of Kroatië kunnen worden hersteld, wordt steeds kleiner.



Vermeldenswaard is dat de Servische regering het voornemen heeft geuit Servische vluchtelingen uit andere delen van het voormalige Joegoslavië met name te huisvesten in de voormalig autonome provincie Kosovo, die in overgrote meerderheid wordt bewoond door etnische Albanezen. Zoals reeds eerder gemeld, heeft het Servische bewind herhaaldelijk pogingen gedaan Serviërs te stimuleren zich in Kosovo te vestigen. Ondanks de gunstige voorwaarden is de animo tot op heden gering gebleken, vermoedelijk met name vanwege de latente etnische spanningen in Kosovo. Waarschijnlijk is de Servische regering van mening dat de aankomst van vele duizenden vluchtelingen uit Kroatië een nieuwe gelegenheid biedt om de etnische samenstelling van Kosovo in Servisch voordeel te veranderen.